identified, as formation of trust in anticorruption actions through establishment of effective cooperation between the state and civil society; development of online services and specialized administrative service centers; regular communication campaigns aimed at informing and educating the population in the field; the destruction of condescending attitudes towards domestic corruption and the creation of "zero tolerance" against any corruption.

Keywords: political communication, anti-corruption activities, the state, civil society.

УДК 327.8

Буряченко О. В.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАРИТЕТНИХ УМОВ УЧАСТІ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ ЯК ГРОМАДЯН УКРАЇНИ У ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ

У статті аналізується проблема забезпечення рівних можливостей участі громадян України, таких як трудові мігранти, у процесі прийняття суспільно-політичних рішень. Охарактеризовано політичну ситуацію в сучасній Україні, в розрізі участі трудових мігрантів та членів їхніх родин у процесах прийняття рішень національного/регіонального рівня. Автор приходить до висновку, що забезпечення паритетності умов участі трудових мігрантів та членів їхніх родин у процесах прийняття суспільно-політичних рішень дозволить зменшити масштаби міграції; забезпечить дотримання фундаментальних демократичних принципів, політичних зобов'язань, чітких процедур, спільного простору для діалогу і дозволить зміцнити повагу та довіру до державних інститутів.

Ключові слова: міграція, трудова міграція, політичний монолог, політичний діалог, суспільно-політичні рішення.

Нараховуючи багатовікову історію творення своєї державності, отримавши у 1991 р. незалежність, протягом 28 років Україні так і не вдалося піднятися на щабель розвиненої соціально-економічної та правової держави. За ці роки українці пережили декілька революцій (Революція на граніті, Помаранчева Революція, Революція Гідності) та щоразу після чергового сплеску соціально-політичної активності, надаючи представницький мандат тим чи іншим політичним силам, мали надію, що ті, кому вони довірили своє майбутнє, виведуть країну на новий рівень розвитку. Втім постреволюційна історія показує, що навіть політично свідомі й активні громадяни наражалися на постійне розчарування і продовжували рух по умовному «українському колу»: *Революція – Надія – Розчарування – Стагнація – Протест – Революція*… Україні за багато років не вдалося розімкнути це «коло», що зрештою лише поглибилось з втратою територій, а найбільше – людей.

За роки незалежності українська нація чисельно скоротилася, до того ж, враховуючи, що останній перепис населення проводився у 2001 р., можемо припустити, що демографічна криза є ще й суттєво недооціненою та мало вивченою. Водночас тільки за період сучасної історії Україна пережила декілька хвиль міграції. За даними дослідження Міжнародної організації з міграції (МОМ) на 2018 р. Україна входить у топ-10 країн-донорів трудових мігрантів у світі. За межами країни перебуває до 9 млн. українців, за даними Міністерства соціальної політики, станом на серпень 2019 р. За даними Центру економічної стратегії, більше 4 млн. українців є трудовими мігрантами, це близько 16% працездатного населення. Тобто ми можемо констатувати, що Україна є країною-експортером міжнародної робочої сили. Серед суттєвих причин трудової міграції, як правило, виділяють економічний чинник, але основною причиною, яку зауважують самі мігранти, є втрата надії на достойне майбутнє життя в Україні [1].

Отже, сьогодні сформувалися такі специфічні соціально-політичні умови, за яких громадяни масово змушені виїздити за кордон. До того ж, держава, також, позбавила їх права бути забезпеченими тими ж універсальними правами людини і основними свободами, які необхідно дотримувати, захищати і здійснювати на постійній основі. Це права

паритетних умов участі у суспільно-політичному житті країни, у виборах і політичних реформах, участі в процесах установлення миру і примирення; права голосу у власній країні. Тобто українські державні інститути порушили головну свою місію – творення парадигми української державності, де в основі – цінність життя кожного українця та забезпечення рівноправної участі у політичних і громадських справах країни, незалежно від того, чи ти знаходишся в країні чи за її межами.

Гострота та актуальність теми міграції окреслена в багатьох наукових роботах соціологів, політологів, економістів, правознавців (Е. Лібанова, О. Малиновська, О. Гладун, В. Позняк, О. Купець, М. Романюк та інші). Нашу увагу привертає саме актуалізація питання забезпечення рівноправної участі у політичних і громадських справах країни окремої категорії українців – трудових мігрантів. Окреслена проблема особливо актуальна в нинішніх суспільно-політичних реаліях.

Тому *метою цієї статті* є спроба дослідити та проаналізувати питання забезпечення рівних прав та можливостей участі окремих громадян України, трудових мігрантів, у процесі прийняття суспільно-політичних рішень.

Як зазначає МОМ, в Україні так і не створено єдиної вичерпної системи збору даних про трудову міграцію. Натомість, статистичні дані збирають різні установи, зокрема державні органи, міжурядові та неурядові організації. Дані про трудову міграцію, отримані на рівні країни, часто суперечливі й істотно відрізняються в різних джерелах, а також через розбіжності у визначеннях аналітиків таких понять, як короткостроковий трудовий мігрант, довгостроковий трудовий мігрант або емігрант [2]. Отже, всі перелічені вище фактори призводять до неповноти й ненадійності наявної інформації про трудову міграцію в Україні.

У сучасних дослідженнях визначені *основні та конкретні характеристики української міжнародної трудової міграції* [2, с.12]. Зокрема зазначається, що українська довгострокова трудова міграція характеризується зростанням з 2006 р., яке триває понині. При порівнянні вікового профілю з іншими країнами Південно-Східної та Східної Європи (ПССЄ) виявляється, що українські трудові мігранти долучаються до міграції в більш зрілому віці (в середньому в 34 роки). Більшість короткострокових (64%) і довгострокових (71%) трудових мігрантів – це люди віком 18-44 років. Серед старших людей (45 років і старше) вища імовірність участі в короткостроковій трудової міграції, а у віковій групі 30-44 років вища частка залучення до довгострокової трудової міграції. Визначальною характеристикою українських трудових мігрантів є їхній високий рівень освіти й професійного досвіду: 37% усіх трудових мігрантів мають повну вищу освіту, 41% мають середню або професійно-технічну освіту. Цікаві й *фінансові характеристики* цієї категорії українців [2, с.13]: з огляду на транснаціональний характер домогосподарств із довгостроковими трудовими мігрантами, відносини з банками підтримуються в обох місцях – походження і призначення. Однак вартість чистих заощаджень тримається приблизно на рівні 80% в країнах призначення й 20% – в Україні. Загалом трудові мігранти та їхні домогосподарства дотримуються обережної й консервативної позиції щодо своїх заощаджень. Залишається недовіра й побоювання щодо ризиків і витрат. Це відображається у високому рівні готівкових коштів, що зберігаються вдома – за кордоном, але особливо в Україні.

Отже, як ми бачимо, проблема міграції українців є глобальною та досягла критичних масштабів. Аналізуючи українське законодавство щодо аспектів міграції, можемо констатувати, що навіть при наявності в законодавчому полі України Закону «Про зовнішню трудову міграцію», відповідної «Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року» та плану її реалізації, Урядом не вчиняються достатні та ефективні кроки щодо її впровадження. Потік легальної та нелегальної зовнішньої міграції в Україні збільшується щороку майже у геометричній прогресії. Урядові механізми стабілізації міграційної ситуації показали свою абсолютну формальність та недієвість, популізм, відзначились створенням неефективних державних органів чи правил. Такі урядові дії не забезпечують належним чином вирішення проблеми.

Постійні дестабілізаційні соціально-політичні перетворення в країні призвели до максимального низького рівня довіри громадян України до державних інститутів: Верховної Ради України, Інституту Президента, Кабінету Міністрів України, судової системи, правоохоронних органів (автор опирається на соціологічні дослідження таких організацій як Соціологічна група «Рейтинг», КМІС, Центр Разумкова, Центр Socis та інші за 2014-2019 рр.). Тобто утвердилась максимально низька довіра саме до тих інститутів, які повинні забезпечити захист прав та основоположних свобод громадянина. Державні інститути протягом новітньої історії зазначали свою відданість європейським та світовим цінностям демократії, але декларування розходилося з реальністю. Продовжували сповідуватися пострадянські традиції політичного монологу від влади до народу.

Як зауважує Комітет міністрів Ради Європи, «одна з основних проблем сучасних демократій полягає у відстороненні громадян від політичних процесів. У цьому контексті, як і в багатьох інших, громадянське суспільство є важливим елементом демократичного процесу. Воно надає громадянам, разом із представниками політичних партій і лобі, альтернативний спосіб доносити різні погляди та забезпечувати різні інтереси у процесі прийняття рішень» (рекомендації прийнято Комітетом міністрів 27 вересня 2017 р. на 1295-му засіданні заступників міністрів Комітет міністрів Ради Європи) [3].

У звіті Генерального Секретаря Ради Європи (Розділ 4) визначається декілька критеріїв належного державного управління, які повинні застосовуватись органами державної влади:

–*відкритість та прозорість:* рішення приймаються та виконуються відповідно до правил та положень законодавства; громадськість має доступ до всієї інформації, яка не є обґрунтовано конфіденційною; інформація про рішення, політики, їх впровадження та результати повинна бути доступною громадськості.

–*інновації та відкритість для змін:* здійснюється пошук нових, ефективних способів вирішення проблем та поліпшення результатів; випробовуються та застосовуються сучасні методики надання послуг; створюється клімат, сприятливий для змін.

–*відповідальність:* усі особи, що приймають рішення, несуть відповідальність за них; рішення є обґрунтованими, знаходяться під контролем та можуть бути причиною призначення покарання; існують засоби правового захисту для адміністративних порушень та неправомірних рішень [4].

Європейські та міжнародні інститути такі як ООН, Рада Європи, СОМ, МГО та інші, зауважують, що кожна особа має право, індивідуально та спільно з іншими, мати реальний доступ на недискримінаційній основі до участі у державному управлінні своєї країни, а також до ведення державних справ [5]. Державні та напівдержавні механізми на всіх рівнях повинні забезпечити ефективну та недискриміновану участь громадськості у діалогах та консультаціях щодо цілей розвитку та рішень в галузі державної політики. Така участь повинна забезпечити можливість вільного висловлення різноманітних думок представників громадянського суспільства щодо його функціонування [4]. Участь громадського сектору є ключовим фактором забезпечення належної якості всеохоплюючого законодавства і розробки стабільних принципів політики, які відображають потреби людей та приймаються суб'єктами, яких вони найбільше стосуються [6].

Українські державні інститути декларують, що усвідомлюють потребу в подальшому зміцненні довіри й поваги до демократичних установ, розширенні можливостей для громадської участі у прийнятті рішень. Також вони високо цінують документи Ради Європи, що сприяють створенню середовища для участі громадськості: Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (ETS № 5) і її додаткові протоколи, Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів (СЄД № 205), Рекомендація Rec(3)3 Комітету Міністрів державам-членам щодо збалансованої участі жінок та чоловіків у прийнятті політичних і громадських рішень, Рекомендація CM/Rec(2007)14 Комітету міністрів державам-членам щодо правового статусу неурядових організацій у Європі, Кодекс кращих практик громадської участі у процесі прийняття рішень (2009 р.), Рекомендація Rec(2001)19

Комітету міністрів державам-членам про участь громадян у місцевому публічному житті та інші.

Однак якщо ми проаналізуємо участь такої категорії українців як трудові мігранти за Матрицею участі громадськості (табл. 1), можемо побачити, що держава ігнорує їх залучення до процесу прийняття суспільно-політичних рішень, участь у виборах і політичних реформах, участь в процесах установлення миру і примирення, відтак формуючи відчуття недовіри до державних інститутів й апатії до участі в житті держави та мотивації повернення до країни. Матриця участі громадськості візуалізує етапи процесу прийняття політичних рішень та їх зв'язок з рівнем залучення громадян. Вона ґрунтується на кращій практиці і прикладах, наданих громадянським суспільством по всій Європі, і має за мету заохотити до діяльності та зміцнити взаємодію між неурядовим сектором та органами державної влади [7, с. 18].

Таблиця 1. **Матриця участі громадськості**

Партнерство	**Робоча група або комітет**	**Спільне складання проекту**	**Спільне прийняття рішення**	**Стратегічне партнерство**	**Робоча група або комітет**	**Робоча група або комітет**
Діалог	Слухання та публічні форуми. Форуми громадян та майбутні наради. Контакт з ключовим представником урядових органів.	Слухання та групи питань і відповідей. Семінари експертів. Багатосторонні комітети і консультативні органи.	Відкрите пленарне засідання чи засідання комітетів.	Семінари з управління потенціалом. Тренінгові семінари.	Робоча група або комітет.	Семінари та дискусійні форуми.
Консультація	Петиції. Консультації в режимі онлайн та за допомогою інших технічних засобів.	Слухання та групи питань і відповідей. Семінари експертів. Багатосторонні комітети і консультативні органи	Відкрите пленарне засідання чи засідання комітетів.	Заходи, конференції, форуми та семінари.	Механізми зворотного зв’язку.	Конференції або наради. Онлайн консультації.
Інформація	Простий та відкритий доступ до інформації. Дослідження. Проведення кампаній та лобіювання. Веб-сайт ключових документів	Відкритий та безкоштовний доступ до політичної документації. Веб-сайт ключових Документів. Проведення кампаній та лобіювання. Веб-мовлення. Внесок досліджень.	Проведення кампаній та лобіювання.	Відкритий доступ до інформації. Веб-сайт для доступу до інформації. Розсилка на електронну пошту. «Питання-відповіді»	Відкритий доступ до інформації. Збір фактів. Оцінка. Наукові дослідження.	Відкритий доступ до інформації.
Рівні залучення						
Етапи процесу прийняття політичних рішень	Встановлення порядку денного	Складання Проекту	Прийняття рішення	Здійснення	Моніторинг	Повторне формулювання

Складено за [7, с. 18].

До прикладу, консультативно-дорадчі структури при Верховній Раді України – під цей формат співпраці підпадають робочі групи, громадські (науково-експертні) ради при комітетах, експертно-консультативні органи міжфракційних об'єднань. При цьому не існує чіткої процедури створення відповідних органів і можливостей залучення представників громадянського суспільства до їх діяльності. Так, відповідно до Закону України «Про Комітети Верховної Ради України» (ст.15, п.1) «Комітет при здійсненні законопроектної функції має право створювати робочі групи і призначати їх керівників із числа членів комітету для підготовки проектів актів Верховної Ради України, питань, що обговорюються на засіданнях комітетів, проектів рішень, рекомендацій, висновків комітетів». Громадські ради при комітетах формуються, засновуючись на правилах, викладених у «Положенні про позаштатного консультанта у Верховній Раді України та в її органах», яке затверджено розпорядженням Голови Верховної Ради України від 7 липня 2003 року № 701 [8, с.13].

Отже, на шляху вирішення проблем міграції держава повинна змінити правила гри, інакше українці й надалі масово мігруватимуть за кордон. Тобто державі потрібно вийти зі ситуації політичного монологу і, як показують кращі світові практики, перейти до політичного діалогу, до нової політичної парадигми: Влада – Діалог–Народ.

Упродовж останніх років міжнародні та європейські стандарти участі громадськості у процесі прийняття рішень значно розвинулися у прагненні зміцнити гарантії співучасті. Право участі підкреслювалося в багатьох обов'язкових та не обов'язкових до виконання документах, а міжнародні стандарти недвозначно підтримують думку про те, що співучасть є правом, яке необхідно регулювати та реалізовувати, а не залишати на розсуд представників влади.

Європейські інститути наголошують – у процесі прийняття рішень усі мають бути проінформованими та з усіма мають бути проведені консультації. Забезпечення зворотного зв'язку для учасників підвищує довіру та посилює залучення. Це також заохочує прихильність громадськості та її участь у подальших процесах [9; 4; 6].

Залучення громадськості в процеси прийняття рішень, зокрема *європейська практика* розглядається на окремих прикладах [7].

Франція. Проект: Data.Assemblee-Nationale.Fr. Основні/інноваційні характеристики: забезпечення кращого розуміння громадянами всього законодавчого процесу. Можливість для громадян розробляти інструменти або програми на основі наданої інформації та сприяти демократичній дискусії.

Данія. Проект: eDem. Рівень участі: Всеосяжний діалог. Основні/інноваційні характеристики: Певна кількість рівнів/форм участі як на національному (Смарт Сіті, Інноваційна стратегія відкритих даних, Інклюзія), так і на місцевому рівнях (Цифрові громадські колегії, Статутна рада обраних літніх громадян). Рада літніх громадян: володар Премії Партнерства «Відкритий уряд» 2015 р. Ця соціальна інноваційна ініціатива підтримує участь літніх громадян в процесах прийняття рішень на місцевому рівні. Рада призначена бути посередником між міськими радами та місцевими громадянами літнього віку. Літні громадяни обираються строком на чотири роки шляхом прямих виборів серед усіх громадян, старших 60 років, і за їх участі, з рівним поділом між чоловіками та жінками. Законодавство зобов'язує міські ради проводити консультації з місцевими Радами літніх громадян у випадку прийняття будь-яких рішень щодо літнього населення, які, зазвичай, стосуються медицини, стандартів державних послуг для літніх людей та людей з інвалідністю, а також культурної політики

Грузія. Проект: Стратегія e-Georgia. Інституційний рівень: національний. Запровадження Стратегії e-Georgia поєднує 11 тематичних пріоритетів, від e-Services, e-Participation та Open Government, Skills та e-Inclusion до Awareness. Останній підкреслює необхідність збільшення обізнаності громадян та бізнесу щодо електронних послуг державного сектору та їхніх переваг. Відповідно до дослідження електронного врядування, проведеного ООН 2014 р., з 2010 р. (створення Агенції обміну даними) Грузія піднялася у відповідному рейтингу з 100 на 56 місце поміж 193 країн.

Сполучене Королівство. Проект: Планування для району. Рівень участі: активна участь (партнерство) діалог. Інституційний рівень: місцевий рівень. «Планування району» – це інструмент, який надає громадам можливість отримати підтримку місцевих мешканців у питаннях, які об'єкти необхідно будувати і де, відповідно до правових норм. Для доведення неупередженості та ефективності в залученні громадськості разом із готовим Планом розвитку району необхідно надати звіт про проведені консультації.

Отже, світові практики на глобальному і, зокрема, на європейському рівні зауважують, що право співучасті, недвозначно передбачено для кожної особи, без виключень та необґрунтованих обмежень. Більш того, будь-яка зацікавлена особа, безпосередньо або через організацію, повинна мати змогу зробити свій внесок у розвиток політики та законодавства.

У Керівних принципах щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень (Прийнятих Комітетом Міністрів 27 вересня 2017 р. на 1295-му засіданні заступників міністрів) зазначається, що для участі потрібно, щоб усі залучені чесно та щиро обмінювалися своїми точками зору, задля гарантії того, що органи публічної влади з повноваженнями приймати рішення ефективно враховують позиції громадянського суспільства. Тому умови для ефективної громадської участі передбачають:

— повагу до прав людини та основоположних свобод, верховенства закону, дотримання фундаментальних демократичних принципів, політичних зобов'язань, чітких процедур, спільного простору для діалогу й загалом добрих умов для життєздатного, плюралістичного та сталого громадянського суспільства;

— взаємоповагу між усіма суб'єктами як основу для чесної взаємодії та взаємної довіри [3].

Дотримання фундаментальних демократичних принципів українськими державними інститутами часто нівелюється. Зокрема і проблема зі забезпечення рівних прав та можливостей участі окремих громадян України, трудових мігрантів, у процесі прийняття суспільно-політичних рішень країни не вирішується. Як приклад, наведемо вибори Президента України у 2019 р., коли, за даними Центральної виборчої комісії України:

–загальна кількість виборців в Україні склала 35560427 чоловік;

–у голосуванні взяли участь 17085000 громадян;

–дільниць закордонного виборчого округу було відкрито 101 при тому, що, за даними МОМ, українські мігранти перебувають у 72 країнах світу.

–кількість виборців, включених до списків виборців у межах закордонного виборчого округу склала 449 174 чоловік.

–кількість громадян України, які взяли участь у голосуванні в межах закордонного виборчого округу 59 830 [10].

Наведені дані дозволяють зазначити, що у межах закордонного виборчого округу проголосувало 0,00017% від загальної кількості виборців та 0,00035% від тих, хто взяв участь у голосуванні. Отже, маючи у міграції до 9 млн. громадян, на закордонному окрузі проголосувало до 1% від тих хто голосував і приблизно такі ж дані повторюються кожного виборчого циклу.

Також є цікавими дані Національного банку України (НБУ): у 2018 р. трудові мігранти перерахували до України 11 млрд. грн., що склало 8,3% від ВВП України за цей рік. Як зауважує заступник голови НБУ Д. Сологуб: «Щодо приватних переказів з-за кордону, наразі актуальна цифра за 10 місяців 2019 р. – це 9,7 млрд. доларів. Це майже як минулого року: тоді було на 7% нижчою. На кінець року ми очікуємо 11,5 мільярдів доларів» [11].

Як зазначає А. Гайдуцький, «Аналіз даних НБУ про платіжний баланс України, підтверджує, що завдяки грошовим переказам, від мігрантів, країні вдається зводити його з профіцитом уже чотири роки поспіль. Причому завдяки зростанню обсягів переказів було збільшене й зведене сальдо платіжного балансу з 0,8 млрд. дол. США у 2015 р. до 2,9 млрд. у 2018 р… Усі гучні шаблонні заяви про зростання експортної виручки та її вплив на зміцнення валютного курсу розбиваються об іще більше зростання імпорту в Україну. 2018-го експорт товарів і послуг збільшився на 9,5% (до 59,0 млрд. дол.), а імпорт – на 12,8% (до 70,5 млрд). Тобто вся експортна виручка, заведена в країну, відразу ж викуповується імпортерами та відправляється з неї. При цьому валютної виручки від експортерів недостатньо для імпортерів. Тому саме завдяки отриманим грошовим переказам в

Україні повністю погашається додатковий попит імпортерів на валюту, зберігається значною мірою стабільний валютний курс. Простіше кажучи, кожний долар чи євро, який ви купуєте в обмінному пункті, це гроші, отримані Україною у формі грошових переказів, тому що всі долари та євро від експортерів уже давно зарезервовано або викуплено імпортерами… Таким чином, стає очевидним, що українські мігранти для української економіки є ще більшими героями, ніж для польської. Адже саме від їхніх грошових переказів на батьківщину залежить стабільність валютного курсу, зростання золотовалютних резервів, розвиток усіх секторів економіки, перш за все будівництво та роздрібна торгівля» [12].

Загалом можемо сказати, що, трудові мігранти, вкладаючи в економіку країни великі кошти, позбавлені права рівної участі у процесі прийняття соціально-політичних рішень, що на думку автора, є неприпустимо для країни, яка сповідує європейські цінності. Хоча, як зазначають в НБУ, зниження надходжень від трудових мігрантів свідчить про сповільнення темпів міграції з України [11]. З цим не можемо погодитися. Такі цифри, навпаки, підтверджують прогнози МОМ 2016 р., що з часом, якщо соціально-політична ситуація не покращиться, не буде знижено рівень корупції, то трудові мігранти будуть облаштовуватися за кордоном на постійній основі, забираючи до себе свої сім'ї. Трудові мігранти все більше не пов'язують своє майбутнє з Україною.

Рада ООН з прав людини наголошує, що від того, наскільки громадяни, зокрема, які перебувають за межами країни, залучені до суспільно-політичного життя країни, залежить якісна, стабільна робота державних інститутів [13; 14].

Отже, як висновок, керівництву держави потрібно запровадити нову політичну парадигму: *Влада – Діалог – Народ*. Втім, якщо проблему трудової міграції, неможливо вирішити урядовими діями, то, як зазначають кращі європейські практики, в такому випадку задіються механізми неурядової дії [6; 7; 15]. Перевагами механізмів неурядової дії є гнучкість у розвитку відносин партнерства та співпраці між владою і народом. Ефективне ж поєднання урядового та неурядового сектору дозволяє:

— залучити до співпраці й партнерства громадянське суспільство, асоціації мігрантів, діаспори, релігійні організації, місцеві органи влади та громади, приватний сектор, профспілки, парламентарії, правозахисні інститути, наукову громадськість, засоби масової інформації та інші відповідні суб'єкти країни походження та країни призначення, що сприяє синергії для знаходження шляхів ефективного вирішення проблем масштабної міграції українців;

— долучити до процесу визначення зовнішньої та внутрішньої політики держави представників небайдужого середнього класу українців як в Україні, так і за її межами;

— громадськості прозоро контролювати діючу владу, ефективно з нею співпрацювати, а у разі її монополізації чи надмірної олігархізації запустити механізми її перезавантаження на усіх рівнях, конституційно-еволюційним шляхом.

Окреслений підхід дасть змогу розімкнути «українське коло» і вийти на наступний щабель еволюції української державності: *Реформи – Прогрес – Сталий розвиток*. Це створить рушійну силу ефективної економічної та політичної інтеграції України у світове співтовариство через інструменти багатовекторного впливу як із самої країни, так із зовні через ефективне залучення мігрантів до участі в процесах прийняття соціально-політичних рішень. Супутні наслідки: зменшення корупційної складової; аналіз запропонованих реформ та їх наслідків ще на стадії їх розробки; промоція активного пошуку нових зовнішньоекономічних партнерств; відхід від моделі залучення інвестицій в «ручному режимі». Вказані наслідки дозволять закласти основи відповідальності органів влади та громадян за майбутнє країни, коли громадяни України відчуватимуть, що вони важливі для своєї країни, і де б не перебували (в країні чи за її межами), розумітимуть, що можуть впливати на політичний процес прийняття рішень.

У найближчій перспективі дослідження бачимо необхідність більш детально розкрити механізми поєднання урядового та неурядового секторів щодо забезпечення рівних прав та можливостей участі окремих громадян України, трудових мігрантів, у процесі прийняття суспільно-політичних рішень та право співучасті зробити свій внесок у розвиток політики та законодавства країни.

Використана література:

1. Настрої серед українців-заробітчан. 01.02.2017; Соціологічна група «Рейтинг». URL: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/nastroeniya_sredi_ukraincev-zarobitchan.html. (дата звернення 03.10.2019).

2. Дослідження та діалог щодо політики у сфері міграції і грошових переказів в Україні. Міжнародна організація з міграції. 2016 р. URL: http://iom.org.ua/sites/default/files/mom_migraciya_yak_chynnyk_rozvytku_v_ukrayini.pdf дата звернення 03.10.2019).

3. Рада Європи: Комітет Міністрів, Керівні принципи щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень. Прийнято 27 вересня 2017 року на 1295-му засіданні заступників міністрів. URL: https://rm.coe.int/guidelines-on-civil-participation-in-political-decision-making/168076e135 (дата звернення 03.10.2019).

4. Генеральний Секретар Ради Європи Турбйорн Ягланд (Thorbjørn Jagland) Стан демократії, прав людини та верховенства права в Європі. Спільна відповідальність за демократичну безпеку в Європі, 2015 р. URL: https://edoc.Council of Europe.int/en/an-overview/6455-state-of-democracy-human-rights-and-the-rule-of-law-in-europe.html (дата звернення 03.10.2019).

5. Декларація про право та обов'язок окремих осіб, груп і органів суспільства заохочувати та захищати загальновизнані права людини та основні свободи. Резолюція. Генеральна Асамблея ООН. 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_349 (дата звернення 03.10.2019).

6. Біла книга державного управління в Європі. Європейський Союз, Комісія Європейських Співдружностей COM(2001)428. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-01-10_en.htm. (дата звернення 03.10.2019).

7. Кодекс належної практики участі громадськості у процесі прийняття рішень, CONF/PLE(2009)CODE1, прийнятий 1 жовтня 2009 р. Конференція МГО Ради Європи. URL: https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802eed5c (дата звернення 03.10.2019).

8. Участь громадськості у законотворчому процесі. «Часопис ПАРЛАМЕНТ» науково-популярний журнал. № 3/2015. 41 с.

9. Залучення громадськості в процеси прийняття рішень – огляд стандартів і практик у державах-членах Ради Європи. м. Страсбург, травень 2016 року. URL: http://ecnl.org/wp-content/uploads/2016/08/Overview-of-participation-standards_Ukr.pdf (дата звернення 03.10.2019).

10. Центральна виборча комісія України. Вибори Президента України 31 березня 2019 року. URL: https://www.cvk.gov.ua/vibory_category/vibori-prezidenta-ukraini/vibori-prezidenta-ukraini-2019.html (дата звернення 03.10.2019).

11. Трудові мігранти переказали до України 9,7 мільярдів доларів — НБУ. Економічна правда. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2019/12/12/654805/ (дата звернення 03.10.2019).

12. Гайдуцький А. Герої нашої економіки. «Зеркало недели». 2019. 3 березня. URL: https://dt.ua/internal/geroyi-nashoyi-ekonomiki-304373_.html (дата звернення 03.10.2019).

13. Фактори, що заважають рівноправній участі у політичній діяльності, та кроки для їх усунення: Доповідь Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини, 30 червня 2014 р., A/HRC/27/29. Рада ООН з прав людини. URL: https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G14/069/52/PDF/G1406952.pdf?OpenElement (дата звернення 03.10.2019).

14. Вивчення передових практик, досвіду, викликів та способів їх подолання у питанні стимулювання, захисту та реалізації права участі в державних справах у контексті чинного законодавства в сфері прав людини, A/HRC/30/26. Рада ООН з прав людини. URL: http://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/EqualParticipation.aspx. (дата звернення 03.10.2019).

15. Європейська Комісія. Методичні вказівки щодо Кращого Регулювання. Страсбург, 19.05.2015 РДП (2015) 111 остаточна версія. URL: https://regulation.gov.ua/library/17-krase-reguluvanna-better-regulation. (дата звернення 03.10.2019).

16. Скільки українців поїхало за кордон і що з цим державі робити. Центр економічної стратегії. Published our research paper in April 2018. URL: https://ces.org.ua/migration/ (дата звернення 03.10.2019).

17. Малиновська О. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія. К.: НІСД, 2018. 472 с.

Buryachenko O. *Ensuring the Parity Conditions for the Participation of Labor Migrants as Ukrainian Citizens in the Process of Socio-Political Decision-Making*

The article analyzes the problem of ensuring equal opportunities for participation of Ukrainian citizens, such as labor migrants, in the process of socio-political decision-making.

The political situation in contemporary Ukraine is characterized in terms of participation and decision-making at the level of national / regional processes by migrant workers and their families.

The author concludes that ensuring the parity of the conditions of participation of migrant workers and their families in the processes of socio-political decision-making will reduce the scope of migration; Ensure adherence to fundamental democratic principles, political commitments, clear procedures, a shared space for dialogue, and strengthen respect and confidence in public institutions.

Keywords: migration, labor migration, political monologue, political dialogue, socio-political decisions.

УДК 321.011.5:342.25 ***Зарічний І. В.***

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ ЯК ЧИННИК ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ

У статті досліджено процес децентралізації в Україні як ключовий фактор переходу до демократичного політичного режиму. Визначаються особливості реформування органів місцевого самоврядування у нашій державі. Проаналізовано основні причини проведення адміністративних змін. Здійснено акцент на особливостях проведення реформи децентралізації в Україні з 2014 року. Виявлено зв'язок між демократизацією та децентралізацією як взаємопов'язаними процесами, що у сучасній політології часто розглядаються у діалектичній єдності.

Ключові слова: децентралізація, демократизація, реформа, зміна, монолітність, ризик.

Демократизація – історично тривалий, складний і суперечливий процес, який потребує постійної уваги науковців та зусиль усіх без винятку громадян. Процес демократизації країн в історичній ретроспективі супроводжувався боротьбою за захист прав і свобод людини, встановленням нових політичних інституцій та конституцій, створенням трьох незалежних одна від одної гілок влади, розвитком електоральних процедур тощо. Значну роль у цьому процесі відіграє децентралізація, коли влада на місцях набуває нового значення та певного ступеня автономності, що водночас супроводжується певними труднощами та суперечностями та *актуалізує* відповідний науковий пошук.

В Україні реформа органів місцевого самоврядування стала викликом, що спрямований на розвиток ефективності регіонів, підтримку ініціативності громад та подолання рудиментів пострадянської системи управління, яка фактично гальмує процес демократизації. Створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), передача повноважень на місця та самостійність фінансовій сфері повинні пришвидшити перетворення України в демократичну, соціальну, правову і впливову державу. Водночас існує чимало проблем щодо практичної реалізації децентралізації, значні ризики того, що за умов відсутності контролю зі сторони держави, органи місцевого самоврядування будуть перевищувати свої функціональні обов'язки та